

for a living planet®

Het product 'biodiversiteit'

De mondiale, EU- en
Nederlandse handel
in CITES-soorten

Colofon

Auteur: Arnold van Kreveld

Met inhoudelijke bijdragen van: Elies Arps
en Kim Geene, Wereld Natuur Fonds

Onder redactie van: Monique Grooten,
Wereld Natuur Fonds

Vormgeving: Coen Mulder

Drukwerk: Graphic, Leusden

Fotografie: © WWF-Canon Photodatabase

Het product 'biodiversiteit'

De mondiale, EU- en Nederlandse handel
in CITES-soorten

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
2. Omvang van de internationale handel	6
2.1 Omvang van de legale handel	6
2.2 Omvang van de illegale handel	6
3. Wet- en regelgeving	7
3.1 CITES en de bijlagen	7
3.2 EU-regelgeving	8
3.3 Nationale wetgeving	8
4. Handel in CITES-soorten in Nederland	9
4.1 De legale Nederlandse handel	9
4.2 De illegale Nederlandse handel	10
4.2.1 De handel via internet	11
4.2.2 Meer dan financiële belangen	11
4.2.3 Aard van de illegale handel	11
4.3 Drie voorbeelden nader bekeken	12
5. Handhaving	15
5.1 Handhavingsbeleid van de EU	15
5.1.1 Internationale samenwerking	16
5.2 Handhavingsautoriteiten in Nederland	16
5.2.1 Handhaving in de praktijk	17
6. Naar een duurzame handel	21
6.1 Nederlandse steun aan landen van herkomst	21
6.1.1 Financiële steun	22
6.1.2 Afstemming steun voor optimaal effect	22
7. Conclusie	23
8. Aanbevelingen	24
Literatuur	25
Bijlage 1 - Aantallen in beslag genomen planten en dieren en/of producten (inheems/uitheems)	26
Bijlage 2 - Internationale steun aan CITES/bedreigde soorten voor de periode 2004- 2007	27

1 Inleiding

Van 3-15 juni 2007 wordt in Den Haag de 14^e CITES-conferentie gehouden. CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) is een internationaal verdrag dat de grensoverschrijdende handel in bedreigde planten en dieren en de producten daarvan reguleert. Het verdrag is momenteel ondertekend door 171 landen, en is daarmee een van 's werelds meest breed ondertekende natuurbeschermingsovereenkomsten.

Illegale en niet-duurzame handel in dieren, planten en de producten daarvan is een belangrijke oorzaak van de achteruitgang van een groot aantal soorten. Deze achteruitgang treft bovendien miljoenen arme mensen die van deze soorten afhankelijk zijn voor hun voedsel, brandstof en medicijnen. Tropische landen lopen door illegale uitvoer van onder andere hout jaarlijks naar schatting € 10-15 miljard aan inkomsten mis.

Handel in dieren, planten en de producten daarvan hoeft geen bedreiging voor deze soorten te zijn. Een duurzame en legale handel kan bovendien een belangrijke bijdrage leveren aan de inkomsten van lokale gemeenschappen. Zij hebben er daardoor baat bij om de planten en dieren en hun leefgebieden te beschermen.

De 27 lidstaten van de Europese Unie (EU) vormen een van de grootste en meest diverse markten voor veel van de 30.000 soorten waarvan de handel wordt gereguleerd door CITES via EU-verordeningen en -reguleringen. De EU-lidstaten hebben verschillende stappen ondernomen om de illegale handel in CITES-soorten tegen te gaan, maar een gecoördineerde strategie is er niet. Het Wereld Natuur Fonds heeft daarom samen met TRAFFIC¹ het EU Wildlife Trade Project gelanceerd met twee doelstellingen:

1. Het vergroten van de politieke steun voor een goed gereguleerde handel in bedreigde planten en dieren binnen de EU en in de EU-lidstaten (waaronder Nederland).
2. Het ondersteunen van exporterende landen bij het verbeteren van het beheer van waardevolle planten en dieren.

Ter ondersteuning van het EU Wildlife Trade Initiative hebben het WWF en TRAFFIC het rapport 'Opportunity or Threat' (Engler and Parry-Jones, 2007) gepubliceerd. Het onderhavige rapport van het Wereld Natuur Fonds is hier mede op gebaseerd en geeft informatie over de mondiale, EU- en Nederlandse handel in CITES-soorten. Aan de hand van drie voorbeelden (mahonie, kaviaar en levende reptielen) wordt toegelicht hoe de legale en illegale handel werken en waar de problemen – en soms ook kansen – liggen. Het rapport sluit af met aanbevelingen voor de Nederlandse overheid.

1. TRAFFIC, het netwerk dat de handel in wilde soorten in kaart brengt, waakt erover dat de handel in wilde planten- en diersoorten geen bedreiging voor het natuurbehoud vormt. TRAFFIC is een gezamenlijk programma van WWF en IUCN.

2 Omvang van de internationale handel

Jaarlijks gaat er voor vele miljoenen om in zowel de legale als illegale handel in planten en dieren. Bij deze lucratieve handel gaat het niet alleen om veel geld, maar ook om grote hoeveelheden. In dit hoofdstuk zal de omvang van deze twee handelsstromen nader worden bekeken.

2.1 Omvang van de legale handel

Tussen 1996 en 2002 importeerden de toenmalige 15 EU-lidstaten 6 miljoen levende vogels, 1,5 miljoen reptielen, 10 miljoen reptielenhuiden, 21 miljoen orchideeën en 572 ton kaviaar. Het gaat hierbij zowel om uit het wild afkomstige planten en dieren als om gekweekte exemplaren.

Volgens een behoudende schatting (Engler and Parry-Jones, 2007) gaat er jaarlijks ongeveer € 250 miljard om in de legale handel in planten en dieren (CITES plus niet-CITES), waarvan 90 procent in hout- en visserijproducten (getallen uit 2005). Ter vergelijking: in de jaarlijkse handel in koffie, thee en specerijen gaat 'slechts' € 14 miljard om.

De EU is de belangrijkste importeur en consument van veel natuurlijke producten, zoals hout. In totaal importeerde de EU in 2005 voor € 93 miljard aan planten en dieren, waarvan € 90,5 miljard aan hout en visserijproducten.

In tabel 2.1 wordt aangegeven wat de waarde is van de mondiale en de EU-handel in een aantal groepen planten en dieren.

Bij de handel in planten en dieren gaat het niet alleen om veel geld, maar ook om grote aantallen. Tussen 1996 en 2002 importeerden de toenmalige 15 EU-lidstaten 6 miljoen levende vogels, 1,5 miljoen reptielen, 10 miljoen reptielenhuiden, 21 miljoen orchideeën en 572 ton kaviaar. Het gaat hierbij zowel om uit het wild afkomstige planten en dieren als om gekweekte exemplaren.

Tussen 1999 en 2003 werden 650.000 *in het wild gevangen* vogels die op de CITES-lijsten voorkomen de EU ingevoerd (EFSA, 2006). Volgens sommige auteurs is dit aantal in werkelijkheid nog veel hoger en zou het gaan om maar liefst 2 miljoen vogels per jaar. De belangrijkste importeurs tussen 1999 en 2003 waren (met tussen haakjes het aantal in deze periode ingevoerde wildvangvogels): Nederland (105.761), Spanje (101.340), Italië (98.459), Portugal (88.382) en België (87.171).

2.2 Omvang van de illegale handel

In de jaren 2003-2004 werden in de EU in het kader van CITES ruim 7000 zendingen in beslag genomen met in totaal meer dan 3,5 miljoen planten, dieren en de producten daarvan.

In de jaren 2003-2004 werden in de EU in het kader van CITES ruim 7000 zendingen in beslag genomen met in totaal meer dan 3,5 miljoen planten, dieren en de producten daarvan. Tussen 2000 en 2005 werd maar liefst 12 ton illegaal ingevoerde kaviaar ontdekt. Hoeveel kaviaar in totaal ongezien de EU is binnengesmokkeld, is uiteraard onbekend.

De waarde van planten, dieren en de producten daarvan kan erg hoog zijn. Landschildpadden kunnen tot wel € 30.000,- per stuk opbrengen. Ook voor hyacint ara's of palmkaketoes hebben bepaalde vogelhouders vele duizenden euro's over. Bij zes zaken in het Verenigd Koninkrijk (tussen 1996 en 2002) was de gezamenlijke waarde van de illegaal verhandelde producten ruim € 6 miljoen. Er werd onder andere gehandeld in neushoornhorens, papegaaien en roofvogels.

Handelslijnen zijn vaak complex. Er is sprake van los-vast georganiseerde netwerken. Zeldzame soorten worden op bestelling geleverd. Bovendien is er vermenging tussen legale en illegale handel, bijvoorbeeld door in het wild gevangen dieren op te geven als gekweekt.

Groep	Geschatte mondiale waarde (EUR)	Geschatte EU waarde (EUR)
Levende dieren		
Primaten	75 miljoen	15 miljoen
Kooivogels	38 miljoen	7 miljoen
Roofvogels	5 miljoen	0,2 miljoen
Reptielen	31 miljoen	7 miljoen
Aquariumvissen	257 miljoen	89 miljoen
Dierlijke producten voor kleding of versiering		
Bont	4 miljard	494 miljoen
Reptielenhuiden	255 miljoen	100 miljoen
Koralen en schelpen	85 miljoen	15 miljoen
Natuurlijke parels	57 miljoen	12 miljoen
Dierlijke producten voor voedsel (exclusief vis)		
Wild (vlees)	365 miljoen	126 miljoen
Kikkerbiljetjes	40 miljoen	16 miljoen
Eetbare slakken	60 miljoen	19 miljoen
Plantaardige producten		
Medicinale planten*	1 miljard	324 miljoen
Sierplanten	11 miljard	1,2 miljard
Subtotaal exclusief hout en visserijproducten	17,2 miljard	2,5 miljard
Visserijproducten (exclusief aquacultuur)	68,6 miljard	**26 miljard
Hout	154 miljard	64 miljard
TOTAAL	***239,5 miljard	93 miljard

Tabel 2.1 - Geschatte waarde van de mondiale en EU- handel in planten en dieren (2005)

© WWF-Canon / Martin HARVEY / Edward PARKER / Jeff FOOT

* Schatting voor 2004

Bron: Engler and Parry-Jones, 2007

** Schatting voor alle Europese landen

*** Exclusief niet-hout bosproducten ter waarde van 9,5 miljard.

3 Wet-en regelgeving

Over de hele wereld worden enorme aantallen planten en dieren verhandeld. Soms duurzaam, in veel gevallen legaal, maar helaas ook vaak illegaal. In dit hoofdstuk wordt toegelicht hoe de handel op internationaal, Europees en nationaal niveau wordt gereguleerd.

3.1 CITES en de bijlagen

Het CITES-verdrag bestaat sinds 1975 met als doelstelling te voorkomen dat planten en dieren worden bedreigd als gevolg van grensoverschrijdende handel. CITES reguleert de internationale handel van meer dan 30.000 verschillende planten en dieren. Deze planten- en diersoorten staan op een van de drie bijlagen (ook wel Appendices genoemd) van CITES (zie tabel 3.1).

De (mede) door handel met uitsterven bedreigde soorten staan op bijlage I. Grensoverschrijdende, commerciële handel in deze soorten is verboden. Op bijlage II staan soorten die niet direct met uitsterven worden bedreigd, maar waarvan de handel niettemin

© WWF / Wildlife Pictures - Jérôme Mallefet
/ National Archives of Australia

	Bijlage I	Bijlage II	Bijlage III
zoogdieren	228 soorten 21 ondersoorten 13 populaties	369 soorten 34 ondersoorten 14 populaties	57 soorten 11 ondersoorten
vogels	146 soorten 19 ondersoorten 2 populaties	1401 soorten 8 ondersoorten 1 populatie	149 soorten
reptielen	67 soorten 3 ondersoorten 4 populaties	508 soorten 3 ondersoorten 4 populaties	25 soorten
amfibieën	16 soorten	90 soorten	-
vissen	9 soorten	68 soorten	-
ongewervelden	63 soorten 5 ondersoorten	2030 soorten 1 ondersoort	16 soorten
planten	298 soorten 4 ondersoorten	28074 soorten 3 ondersoorten 6 populaties	45 soorten 1 ondersoort 2 populaties
Totaal	827 soorten 52 ondersoorten 19 populaties	32540 soorten 49 ondersoorten 25 populaties	291 soorten 12 ondersoorten 2 populaties

Tabel 3.1 – Verdeling van het aantal soorten, ondersoorten en populaties over de bijlagen van CITES (www.cites.org)

moet worden gereguleerd om te voorkomen dat de aantallen verder teruglopen. Bijlage III wordt het minst gebruikt. Op deze bijlage staan soorten die in een bepaald land worden bedreigd en waarvoor dit land de hulp van de overige CITES-lidstaten heeft ingeroepen bij het controleren van de handel.

Onder CITES vallen de op de bijlagen opgenomen planten en dieren (zowel van wilde als gekweekte oorsprong), evenals de producten hiervan.

3.2 EU-regelgeving

De EU is niet aangesloten bij CITES, de individuele EU-lidstaten wel. Om CITES op een uniforme manier uit te voeren binnen de EU, waar immers geen binnengrenzen meer zijn, is het verdrag wel vertaald in EU-regelgeving (basisverordening EG (nr.) 338/1997 en uitvoeringsverordening EG (nr.) 865/2006). Met het opnemen van CITES in EU-wetgeving is de basis gelegd voor een goede implementatie van dit verdrag binnen de EU.

Op een aantal punten gaat de EU-regelgeving verder dan CITES:

- er wordt een groter aantal soorten beschermd;
- een aantal soorten valt binnen de EU onder een strenger beschermingsregime;
- er zijn extra vergunningen nodig bij de invoer;
- de invoer uit bepaalde landen kan worden verboden.

3.3 Nationale wetgeving

De EU-regelgeving regelt zowel de internationale als de interne handel en is direct rechtsgeldig in alle EU-lidstaten. Vertaling naar nationale wetgeving is dus niet nodig. Dat geldt ook voor nieuwe lidstaten. Wel wordt de handhaving van de regelgeving via nationale wetgeving in de EU-lidstaten geregeld. De handhavinginsznet en strafmaat worden dus op nationaal niveau bepaald. In Nederland gebeurt dat via de Flora- en Faunawet.

4 Handel in CITES-soorten in Nederland

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de rol van Nederland in de legale en illegale handel in CITES-soorten, waarbij de organisatie van de handhaving wordt belicht, zowel in theorie als in de praktijk.

Een eerdere studie in opdracht van het Wereld Natuur Fonds, met als doel meer inzicht te krijgen in de omvang van de legale en illegale handel in dieren, planten en de producten daarvan in Nederland (Bureau Argeloo&Bos, 2003), had als belangrijkste conclusie dat de beschikbaarheid en aard van de informatie te wensen overlieten.

Nog steeds blijkt het lastig om aan gegevens te komen over opsporingsinspanningen, inbeslagnames en de juridische afhandeling van zaken. Toch valt er wel iets te zeggen over de rol van Nederland. Dit zal nader geïllustreerd worden aan de hand van drie voorbeelden.

4.1 De legale Nederlandse handel

Volgens de minister van LNV is Nederland een van de grotere importeurs en exporteurs (inclusief doorvoer) van planten, dieren en de producten daarvan (brief aan de Tweede Kamer, 9 januari 2007).

Deze analyse wordt onder andere bevestigd door de gegevens in tabel 4.1. Hieruit blijkt Nederland de grootste tropisch houtimporteur binnen de EU te zijn van tropisch gezaagd hout.

© WWF-Canon / Mark EDWARDS

Land	Gezaagd hout	Fineer	Multiplex
België	67	59	99
Denemarken	15	63	28
Frankrijk	87	94	87
Duitsland	33	44	63
Griekenland	34	55	61
Italië	39	75	49
Nederland	89	94	87
Portugal	63	80	94
Spanje	66	74	69
Zweden	13	19	22
Groot Britannië	54	19	99

Tabel 4.1 : percentage van tropisch hout import van het totale hout import van de grootste houtimporterende landen binnen de EU, 2004 (%)

(Bron: Engler and Parry-Jones, 2007)

Volgens de minister van LNV is Nederland een van de grotere importeurs en exporteurs (inclusief doorvoer) van planten, dieren en de producten daarvan

Een deel van de handel in planten en dieren betreft soorten die op de CITES-bijlagen staan. De omvang van deze handel is gedeeltelijk bekend.

Volgens het meest recente Nederlandse CITES-rapport (CITES biennial report The Netherlands, 2003-2004) werden in het jaar 2003 in totaal 3845 CITES documenten uitgegeven, en in het jaar daarna 2778 stuks. De feitelijke omvang van de handel in CITES soorten in Nederland is echter onbekend. Veel planten en dieren worden in een andere EU-lidstaat ingevoerd om vervolgens (legaal) over de weg Nederland binnen komen. In paragraaf 4.3 van dit rapport zijn drie handelsstromen en de rol van Nederland uitgewerkt: de handel in mahoniehout, in kaviaar en in reptielen. Deze voorbeelden geven meer inzicht in de omvang van de handel in Nederland.

4.2 De illegale Nederlandse handel

Illegale handel onttrekt zich grotendeels aan het zicht en de omvang van illegale handel in CITES-soorten in Nederland is dan ook onbekend. Dat het om grote aantallen en bedragen gaat leidt weinig twijfel (zie ook paragraaf 2.2). Aan de hand van inbeslagnames kan wel iets worden gezegd over de illegale handel in CITES-soorten in Nederland.

De Dienst Regelingen² heeft een overzicht gemaakt van inbeslagnames voor de periode 1997-2006 (2006 uitsluitend de eerste helft van het jaar). Dit overzicht is te vinden in bijlage 1 van dit rapport. Het bevat zowel uitheemse als inheemse planten, dieren en producten daarvan en bevat niet uitsluitend soorten die op CITES staan.

Het meest recente Nederlandse tweejaarlijkse CITES-rapport noemt voor 2003 665 zaken waarbij is overgegaan tot vervolging. In 2004 gaat het om 460 zaken.

Ook de AID houdt in jaarverslagen bij hoeveel overtredingen in het kader van CITES zijn geconstateerd en hoeveel dagen voor de handhaving van CITES zijn gepland en gerealiseerd:

	gepland	gerealiseerd	overtredingen
2000	1000	796	68
2001	1000	814	86
2002	-*	-*	157
2003	700	840	31
2004	775	1875	120
2005	1125	1793	129

Tabel 4.2 - Overtredingen in het kader van CITES en het aantal geplande en gerealiseerde dagen voor handhaving.

* In 2002 zijn de CITES dagen niet apart vermeld in het jaarverslag.

Het verschil tussen het aantal zaken in het tweejaarlijkse CITES-rapport en in de AID-jaarverslagen 2003 en 2004 is te verklaren door het feit dat naast de AID ook andere diensten (m.n. douane en politie) overtredingen constateren. Deze zijn waarschijnlijk wel in het tweejaarlijkse CITES-rapport terechtgekomen en niet in de AID-jaarverslagen.

4.2.1 De handel via internet

De handel via internet speelt een steeds belangrijkere rol. Zowel voor de legale als voor de illegale handel. In een periode van 14 dagen werden op 12 advertentiewebsites 4.599

2. De Dienst Regelingen is onderdeel van het Ministerie van LNV en verzorgt onder andere in- en uitvoervergunningen in het kader van CITES.

Poema's en doodshoofdaapje in beslag genomen

24-04-2006 – AID persbericht

De Algemene Inspectiedienst heeft op donderdag 20 april twee poema's en een doodshoofdaapje in beslag genomen. De dieren werden aangetroffen bij een man in Noord-Limburg. Hij had geen ontheffing voor het houden van katachtigen en primaten. De dieren zijn naar een

© WWF-Canon / Martin HARVEY

opvangadres gebracht. Tegen de man is proces-verbaal opgemaakt wegens overtreding van de Flora en Faunawet.

De inbeslagname volgde op een controle door de Algemene Inspectiedienst samen met de politie Limburg-Noord en de betrokken gemeente bij de particulier, waarbij in 2004 ook al beschermde dieren in beslag werden genomen. Toen ging het onder andere om twee lynxen en drie bavianen die hij hield zonder ontheffing.

Naast de poema's en het aapje troffen de handhavers ook een scholekster aan die niet geringd was. Ook deze werd in beslag genomen.

reptielen (CITES en niet-CITES) aangeboden met een gezamenlijke waarde van € 311.785,- (Brandt en Versteegh, 2006). De prijzen varieerden sterk, voor slangen tussen de € 15,- en € 450,-. Vogels bleken soms nog een stuk duurder. CITES-soorten als ara's, kaketoes en papegaaien kosten tot meer dan € 1.000,- per stuk.

Ook uilen en roofvogels die op CITES staan worden op internet aangeboden voor dit soort bedragen, van minder dan € 100,- voor een kerkuil tot ruim € 1.000,- voor een Siberische oehoe (Kreveld, 2007).

4.2.2 Meer dan financiële belangen

Veel handelaren en verzamelaars die betrokken zijn bij illegale handel gaan meermalen de fout in. Dit duidt erop dat de straffen onvoldoende afschrikken en/of de pakkans te gering is. Daar komt bij dat personen die actief zijn in de illegale handel meestal niet uitsluitend worden gedreven door financieel gewin. Bij de handel in zeldzame planten en dieren, maar bijvoorbeeld ook in uitgeblazen eieren, gaat het bij een deel van de betrokkenen om een uit de hand gelopen passie. Dat hun verzamelwoede negatief uitpakt voor de soorten waar ze zich liefhebber van noemen speelt vaak geen rol, of wordt weggeredeneerd met argumenten als 'er zijn er nog genoeg', 'er zijn andere bedreigingen die veel belangrijker zijn' of 'door ze in gevangenschap te kweken draag ik bij aan het voortbestaan van de soort'.

4.2.3 Aard van de illegale handel

Analyses van de illegale handel leren dat illegale handelaren goed georganiseerd zijn en internationaal werken. Wetten worden systematisch overtreden, waaronder (naast CITES) ook regelmatig fraudewetgeving. Vaak is er verweving van legale en illegale handel, waarbij van een legale lading een deel illegaal blijkt te zijn.

Ook kunnen voor in het wild gevangen dieren door het land van oorsprong uitvoervergunningen worden uitgegeven waarop staat dat de betreffende dieren zijn gekweekt. Dit is vervolgens door het importerende land heel erg lastig te controleren.

Het afgeven van een verkeerde vergunning kan een gevolg zijn van corruptie, maar dat is zeker niet altijd de oorzaak. Op de CITES-kantoren in veel landen van oorsprong is vaak te weinig personeel. Bovendien is het personeel veelal onvoldoende getraind en beschikt het over zeer beperkte middelen. Doordat consumptielanden zoals Nederland deze CITES-producten wel importeren, krijgen ze daarmee automatisch illegale handel binnen.

In een periode van 14 dagen werden op 12 advertentiewebsites 4.599 reptielen (CITES en niet-CITES) aangeboden met een gezamenlijke waarde van € 311.785

© WWF / Volker KEES

4.3 Drie voorbeelden nader bekeken

Hieronder zal het bovenstaande nader worden geïllustreerd aan de hand van drie voorbeelden. De Nederlandse handel in mahonie, kaviaar en levende reptielen zal worden bekeken in relatie met de Europese handel in deze soorten. Omdat het om drie gescheiden circuits gaat komt de pluriformiteit van de handel in CITES-soorten goed naar voren.

De waarde van mahonie in het land van oorsprong ligt boven de € 1.000,- per kubieke meter, met als gevolg grootschalige illegale kap in een groot deel van het verspreidingsgebied.

Mahonie

Op de bijlagen van CITES staan relatief weinig boomsoorten – circa 20 van de ongeveer 135 commercieel belangrijke soorten – terwijl hout van de totale handel in planten, dieren en producten daarvan meer dan 50 procent van de totale waarde vertegenwoordigt (zie 2.1). Naast ramin en merbau is mahonie (*Swietenia marcophylla*) voor de houthandel commercieel gezien de belangrijkste boom op de bijlagen van CITES. Deze in Zuid-Amerika voorkomende soort staat sinds 2002 op bijlage II van CITES. Voor de invoer in de EU zijn daarom uit- en invoervergunningen nodig.

Mahoniehout is geliefd, onder andere vanwege de mooie rode kleur, de duurzaamheid en het relatieve gemak waarmee het hout is te bewerken. Mahonie wordt vooral gebruikt voor de jachtbouw, muziekinstrumenten en exclusieve meubels. De waarde van mahonie in het land van oorsprong ligt boven de € 1.000,- per kubieke meter, met als gevolg grootschalige illegale kap in een groot deel van het verspreidingsgebied.

Grootschalige illegale kap

Hoewel de landen van oorsprong trachten deze illegale kap aan banden te leggen, is het effect van hun maatregelen gering. In Peru zou ongeveer 90 procent van het op de markt aanwezige mahonie illegaal zijn gekapt. In Bolivia is de prijs van een kapvergunning hoger dan de boete op illegale kap. Ook het feit dat illegaal gekapt hout door de overheid wordt verkocht aan houtbedrijven bevordert illegale kap. Bedrijven zorgen dat er illegaal bomen worden omgezaagd en tippen dan de overheid. Deze verkoopt het illegaal geoogste hout, waardoor de bedrijven tegen relatief lage kosten 'legaal' hout weten te bemachtigen.

Er gaat erg veel geld om in de handel in mahonie. Tussen 1971 en 2000 werd in de Braziliaanse Amazone ongeveer 5,7 miljoen kubieke meter

© WWF-Canon / James FRANKHAM

gezaagd mahonie geproduceerd, met een totale waarde van US\$ 3,9 miljard. In het midden van de jaren negentig waren commerciële mahonipopulaties bijna verdwenen uit de staten Pará en Rondônia. Het areaal mahonie in Brazilië is met 80 procent geslonken.

De Nederlandse mahoniemarkt

Voorheen was Nederland in Europa een van de grootste mahonie-importeurs. Qua volumes is Nederland sinds de CITES II-opname in 2002 geen belangrijk mahonieland meer, maar het hout wordt wel aangeboden. Tabel 4.2 laat zien dat volgens de officiële statistieken na 2002 in Nederland nauwelijks rechtstreeks mahonie is ingevoerd, en na 2003 zelfs helemaal niet meer. De handel naar Duitsland en België ging wel door.

	2001	2002	2003	2004	2005
Nederland	600	737	41	0	0
België	203	5	5	151	56
Duitsland	579	592	526	345	378

Tabel 4.3 - Invoer van mahonie in Nederland, België en Duitsland in m³ (UNEP-WCMC CITES Trade Database)

Nederlandse handelaren kopen hun mahonie nu in België en Duitsland. Met name in Duitsland zouden invoervergunningen makkelijker worden afgegeven dan in Nederland. De statistieken ondersteunen dit verhaal. Overigens zijn ook in België en Duitsland de ingevoerde volumes relatief gering zijn.

Een aantal Nederlandse handelaren meldt dat illegaal gekapt mahonie dat wordt ingevoerd in Italië, Portugal en Spanje en zou ook via deze landen op de Nederlandse markt terecht komen (Geene, 2007).

Het genoemde onderzoek van het Wereld Natuur Fonds (Geene, 2007) concludeert verder dat bij de douane van Vlissingen en Amsterdam de kennis ontbreekt om mahonie te herkennen. Het is dan ook eenvoudig om mahonie onder een andere naam illegaal rechtstreeks in te voeren. Illegale handel in hout krijgt terecht veel aandacht in Nederland. Een van de weinige directe manieren om hier vanuit Nederland iets aan te doen is via CITES. De controles in de havens zouden daarom moeten worden aangescherpt.

Kaviaar

In de periode 2000-2005 voerde de EU 424 ton kaviaar in, wat overeenkomt met ruim 50 procent van de wereldhandel.

De eitjes van de steur, een van de grootste zoetwatervissen ter wereld, worden als een delicatessen beschouwd. De hoogste kwaliteit kaviaar komt uit de Kaspische Zee, van enkele soorten steur van het geslacht *Acipenser* en van de exclusieve Beluga steur (*Huso huso*). Uit dit gebied kwam 90 procent van de wereldwijd verhandelde hoeveelheid kaviaar. Kaviaar kost in speciaalzaken tot € 600,- per 100 gram met als resultaat een uit de hand gelopen legale en een in omvang waarschijnlijk enkele malen grotere, illegale handel.

Vijfentwintig van de 27 soorten steur staan op de Rode Lijst van het IUCN³, waarvan 17 als (ernstig) bedreigd. Naast de (illegale) handel in kaviaar zijn ook de vernietiging van het leefgebied en vervuiling ernstige bedreigingen voor deze groep vissen. Twee soorten steur staan op bijlage I van CITES, wat betekent dat de commerciële handel verboden is. De overige soorten staan op bijlage II (sinds 1997), waardoor de internationale handel is gereguleerd.

EU belangrijkste importeur van kaviaar

Volgens het TRAFFIC rapport (Engler and Parry-Jones, 2007) is de EU is de belangrijkste importeur

3. IUCN - rode lijsten zijn een maat voor de mate van bedreiging van een soort, waarbij wordt gekeken naar zeldzaamheid en naar populatietrend.

van kaviaar. In de periode 2000-2005 voerde de EU 424 ton kaviaar in, wat overeenkomt met ruim 50 procent van de wereldhandel. Alleen al in 2005 bedroeg de waarde van de invoer in de EU € 116,- miljoen. Helaas is de EU traag met het uitvoeren van afspraken ter bescherming van de steur. Zo werd een verplicht label voor blikjes kaviaar met daarop informatie over de herkomst pas in mei 2006 ingevoerd. Dat was bijna anderhalf jaar na de afgesproken datum.

De belangrijkste importeurs van kaviaar zijn Duitsland en Frankrijk. Nederland speelt volgens de officiële CITES-statistieken een geringe rol met een jaarlijkse invoer van 0 tot 150 kg. Toch wordt ook in Nederland illegaal kaviaar in- en doorgevoerd. In 2005 nam de douane een grote partij in beslag.

Kaviaar in beslag genomen op Schiphol

08-07-2005 **De Algemene Inspectie-dienst heeft op vrijdag 8 juli op Schiphol circa 1.600 kg kaviaar in beslag genomen. De kaviaar – bestaande uit twee zendingen – was afkomstig uit Kazakstan en bestemd voor Duitsland. Het vermoeden bestaat dat de kaviaar niet legaal is en gestroopt is in de Kaspische Zee. De straatwaarde van de**

kaviaar ligt tussen de twee en drie miljoen euro. Tegen de handelaren uit Kazakstan en Duitsland is proces-verbaal opgemaakt.

De zaak kwam aan het rollen doordat de douane op Schiphol de zendingen aantrof en besloot verder transport van de partij stop te zetten.

Uit nader onderzoek van de Algemene Inspectiedienst (AID) en douane naar de herkomst en bestemming van de kaviaar, bleken er zoveel onduidelijkheden in de documenten te zitten

dat in overleg met het Openbaar Ministerie in Haarlem werd besloten de kaviaar in beslag te nemen. Het onderzoek is nog niet afgerond. De kaviaar is afkomstig van steuren uit de Kaspische Zee. Alle steuren zijn beschermd diersoorten omdat ze in verband met overbevissing en stroperij bedreigd worden. De Russische Federatie heeft vanwege de terugloop van de visstand in de Kaspische Zee sinds eind 2003 geen vergunningen meer verstrekt voor de export van kaviaar.

Net als bij mahonie proberen de landen van oorsprong de illegale handel in kaviaar aan banden te leggen en net als bij mahonie is het effect gering. De waarde van kaviaar is te hoog, er is veel werkloosheid en armoede in de landen van oorsprong en er is onvoldoende geld voor de handhaving.

Extra maatregelen noodzakelijk

De Europese Commissie organiseerde in juni 2006 een internationale bijeenkomst waar 120 opsporingsambtenaren afspraken maakten over het opschonen van de handel in kaviaar. Er werden afspraken gemaakt over betere coördinatie, gezamenlijke onderzoeken en betere naleving van het afgesproken label voor kaviaar (TRAFFIC Bulletin, juli 2006).

Het gaat inmiddels zo slecht met de steur dat het CITES Secretariaat voor 2006 geen quota goedkeurde voor steur uit de Kaspische Zee. Mede als gevolg hiervan hebben de landen rond de Kaspische Zee hun wetenschappelijke monitoringprogramma's verbeterd. Daarom zijn voor 2007 weer quota afgegeven voor drie soorten steur. De quota zijn 25 procent lager dan die van 2005. Het probleem van de illegale vangst en handel blijft helaas enorm. Voor de Beluga steur is nog geen quotum afgegeven omdat er onvoldoende informatie aan het CITES Secretariaat is gestuurd om een quotum op te baseren.

Tussen 2002-2006 werden in de EU nog eens 1000 Egyptische landschildpadden in beslag genomen, ofwel naar schatting 13 procent van de wereldwijd overgebleven wilde populatie.

Levende reptielen

De invoer van levende reptielen door de Europese Unie verviervoudigde sinds het begin van de jaren negentig. Tussen 1996-2002 werden in de EU 1,6 miljoen reptielen ingevoerd die op de CITES-bijlagen staan. Overigens wordt er ook veel gehandeld in reptielen die niet op de CITES-bijlagen staan. De verhouding tussen CITES- en niet-CITES-soorten wordt door TRAFFIC geschat op 3:7 (Berkhoudt, 2003). De illegale invoer blijft uiteraard grotendeels onbekend. Het lijkt aannemelijk dat er in de EU in de periode 1996-2002 meer dan 3,5 miljoen levende reptielen zijn ingevoerd (CITES en niet-CITES, legaal en illegaal).

TRAFFIC Europa analyseerde de Europese handel in reptielen voor de jaren negentig. Er werden 273 verschillende soorten ingevoerd, met de leguaan (*Iguana iguana*) als meest algemene soort (in z'n eentje goed voor 45 procent van de totale invoer in de jaren negentig). Ongeveer 55 procent van de in deze periode ingevoerde reptielen zou uit het wild afkomstig zijn.

Reptielen in Nederland populair

In de jaren negentig was Nederland, na Duitsland en Spanje, de grootste (legale) importeur van levende reptielen (Berkhoudt 2003). In tabel 4.4 staan recente invoergegevens voor enkele in Nederland populaire CITES-soorten.

© WWF-Canon / Hartmut JUNGUIS

© WWF-Canon / Anthony B. RATH

	2002	2003	2004	2005
Iguana iguana	3 815	15 716	6 575	760
Testudo graeca	386	265	0	0
Testudo hermanni	348	80	80	0
Testudo horsfieldii	40	440	500	1300
Boa constrictor	400	587	426	292

Tabel 4.4 – Invoer van populaire CITES-reptielen in Nederland (UNEP-WCMC CITES Trade Database)

In de periode 2002-2005 is de leguaan in Nederland een belangrijke soort, zij het dat de (Russische) vierteenlandschildpad (*Testudo horsfieldii*) in 2005 in hogere aantallen lijkt te zijn ingevoerd. Helaas zitten er veel onduidelijkheden in de CITES-statistieken. Zo zijn de 1.300 *Testudo horsfieldii* uit 2005 gerapporteerd door het exporterende land (Oezbekistan). Nederland rapporteert echter een invoer van 600 dieren uit Oezbekistan, ofwel minder dan de helft. Het is onduidelijk waar dit verschil door wordt veroorzaakt, en eveneens welk getal juist is.

Er wordt vrijwel geen (her)uitvoer van deze soorten gerapporteerd. Doorvoer naar de overige EU-landen van andere dan de meest bedreigde soorten (de soorten van Annex A) wordt, omdat de EU een interne markt is, niet bijgehouden in de statistieken en kan dus niet worden uitgesloten. Evenmin kan worden uitgesloten dat er in Nederland uit andere EU-landen wordt ingevoerd.

De genoemde soorten landschildpadden zijn in grote meerderheid afkomstig uit het wild. De boa's komen eveneens voor het grootste deel uit het wild, hoewel een aanzienlijk deel is gekweekt (o.a. uitgevoerd

uit de VS en Canada). Vrijwel alle leguanen (*Iguana iguana*) zijn gekweekt in Colombia en El Salvador en doorgevoerd via de VS.

Illegale handel in levende reptielen blijft aantrekkelijk

De soms hoge prijzen (tot vele tienduizenden euro's) maken illegale handel aantrekkelijk en de ingewikkelde taxonomie maakt de handhaving lastig. In de jaren negentig werden in de EU, volgens de officiële statistieken, 10.128 levende reptielen in beslag genomen.

Vanuit natuurbeschermingsoogpunt is de illegale handel in de zeer sterk bedreigde Egyptische landschildpad (*Testudo kleinmanni*) waarschijnlijk het meest zorgwekkend. In de jaren negentig werden meer exemplaren van deze soort aangetroffen in de illegale handel en in beslag genomen dan er nu nog over zouden zijn in het wild. Tussen 2002-2006 werden in de EU nog eens 1000 Egyptische landschildpadden in beslag genomen, ofwel naar schatting 13 procent van de wereldwijd overgebleven wilde populatie (Engler and Parry-Jones, 2007).

5 Handhaving

Handhaving van bestaande wet-en regelgeving op het gebied van natuurbescherming is een belangrijke factor voor het daadwerkelijk kunnen beschermen van soorten. Op internationaal en nationaal niveau is samenwerking van handhavingsautoriteiten van cruciaal belang. Voor een goede handhaving moet tevens gebruik gemaakt worden van verschillende instrumenten. In hoeverre dit in Nederland in de praktijk gebeurt, zal in het onderstaande hoofdstuk aan bod komen.

5.1 Handhavingsbeleid van de EU

Met het wegvallen van de binnengrenzen en de groei van de EU krijgen illegale handelaren steeds meer mogelijkheden. Ze weten op welke luchthavens regelmatig wordt gecontroleerd, en op welke niet of nauwelijks. Bekend is eveneens in welk EU-land op een bepaald moment de kans het grootst is op het (op valse gronden) verkrijgen van een invoervergunning. Illegale handelaren spelen snel in op gewijzigde omstandigheden.

Het TRAFFIC rapport 'Opportunity or Threat' (Engler and Parry-Jones, 2007) concludeert dat de EU als een van de belangrijkste markten voor bedreigde planten en dieren wereldwijd de illegale en niet-duurzame handel aanwakkert. De Europese Commissie en EU-lidstaten hebben een aantal positieve stappen genomen om de handel te reguleren. Er is echter onvoldoende coördinatie en een duidelijke strategie ontbreekt. De beleidsvoornemens zijn vaag geformuleerd, missen heldere doelstellingen en verantwoordelijkheden zijn niet helder belegd. Er zullen concrete, gezamenlijk ontwikkelde en gedragen acties moeten komen voor handhaving en voor de ondersteuning van landen van oorsprong.

Om de illegale handel succesvol aan te kunnen pakken is bovendien nauwe en constructieve samenwerking tussen opsporingsinstanties noodzakelijk. Helaas blijkt zelfs binnen een land – dat geldt zeker ook voor Nederland – de samenwerking tussen verschillende diensten in de regel moeizaam te verlopen. Dit is het gevolg van verschillende culturen, onduidelijkheid over wie de leiding heeft en andere organisatorische zaken. Bij internationale samenwerking is dat niet anders, én komt daar nog een taalbarrière bij.

5.1.1. Internationale samenwerking

Een instrument dat de internationale samenwerking ondersteunt is de EU-TWIX (Trade in Wildlife Information Exchange). Deze centrale database (met gegevens over 16.000 inbeslagnames) en mailinglijst op het gebied van illegale handel bestaat sinds 2005 en wordt gebruikt door zo'n 300 bij de handhaving betrokken ambtenaren uit de EU-lidstaten. Het Nederlandse Ministerie van LNV is een van de financiers van EU-TWIX. EU-TWIX leidde in maart 2006 tot een samenwerking tussen twee EU-lidstaten, resulterend in de arrestatie van personen betrokken bij de smokkel van pijlgifkikkers.

5.2 Handhaving in Nederland

In Nederland houden (diensten van) vier verschillende ministeries zich bezig met de handhaving van CITES: douane (Financiën), AID (LNV), politie (Binnenlandse Zaken) en het Functioneel Parket (Justitie). In dit hoofdstuk worden ze alle vier kort omschreven⁴, waarna de handhavingspraktijk wordt toegelicht.

Douane

De douane in Nederland is een van de controlerende handhavingsautoriteiten op het gebied van CITES. De douane neemt de controle aan de Nederlandse grenzen (o.a. de havens en vliegvelden) voor haar rekening en valt onder het Ministerie van Financiën. Soorten die op CITES voorkomen en rechtstreeks worden geïmporteerd dienen te worden aangegeven bij de douane. Vóór invoer dient de importeur bij Dienst Regelingen (CITES Management Autoriteit) een invoervergunning aan te vragen.

Algemene Inspectiedienst (AID)

Ook de Algemene Inspectiedienst (AID) is een controlerende en opsporingsdienst als het gaat om de bestrijding van illegale handel in bedreigde planten en dieren. De AID valt onder het Ministerie van LNV en ondersteunt de douane en politie door het leveren van kennis en expertise op het gebied van CITES.

Politie

De politie valt onder weer een ander ministerie: Binnenlandse Zaken. Bij de politie houden regionale milieuteams (RMT's) en interregionale milieuteams (IMT's) zich bezig met CITES-handhaving. De IMT's en RMT's zijn opgericht omdat uit een onderzoek van adviesbureau DHV bleek dat onvoldoende aandacht werd besteed aan milieucriminaliteit (DHV, 2004).

De controles bij bedrijven en inrichtingen worden verricht door de RMT's. Sinds januari 2005 hebben alle politiekorpsen een RMT en bestaat er ook een landelijk netwerk van groene contactpersonen van alle politieregio's. Grootschalige opsporingszaken worden door de IMT's voor hun rekening genomen.

Functioneel Parket

De strafrechtelijke bestrijding van criminaliteit op het gebied van milieu is in handen van het Functioneel Parket van het Openbaar Ministerie en valt onder het Ministerie van Justitie. Dit parket bestaat sinds 1 januari 2003 en houdt zich bezig met de bestrijding van criminaliteit op het gebied van milieu en economie en van fraude. Het parket stuurt

4. De onderstaande informatie is deels ontleend aan gesprekken met medewerkers van drie van de genoemde diensten (Geene, 2007).

bijzondere opsporingsdiensten aan en vervolgt de misdrijven die deze diensten aandragen. In een brief aan de Tweede Kamer van de ministers van Justitie, Binnenlandse Zaken en de staatssecretaris van VROM (25 maart 2004) wordt de leidende rol van het Functioneel Parket bevestigd. De hoofdofficier van het Functioneel Parket zal verantwoordelijk zijn voor de prioritering bij de aanpak van milieucriminaliteit en voor de keuze en uitvoering van opsporingsonderzoeken door IMT's en RMT's.

Sinds oktober 2005 houdt het Functioneel Parket zich bezig met CITES. Sinds 2007 is CITES een van de prioriteiten. Met de handhavingspartners (douane, AID en politie) is het project Handhaving CITES opgezet. Doel is te komen tot een gestructureerde uitvoering en handhaving van de CITES-wetgeving.

5.2.1 Handhaving in de praktijk

Voor een goede handhaving zijn verschillende instrumenten nodig. Goede voorlichting is belangrijk. Zo kan het wijzen van toeristen op het bestaan van regels voor de invoer van planten en dieren de kans verkleinen dat zij per ongeluk een souvenir van een beschermde soort meenemen. Controles en opsporingsonderzoeken zijn net zo belangrijk. Handelaren en veel 'liefhebbers' weten echter maar al te goed dat er regels zijn, maar kiezen er soms toch voor deze te ontduiken. Daarom zijn controles aan de grens, op beurzen, internet en in winkels en onderzoeken naar handelsnetwerken van groot belang. Inzet van kennis en ervaring is een derde instrument, noodzakelijk om illegale waar van legale te kunnen onderscheiden. En als laatste instrument kan de strafmaat worden ingezet om de kans op overtredingen en herhaling te verkleinen. Per doelgroep moet het juiste instrument worden ingezet. Hieronder volgt een bespreking van de genoemde instrumenten:

Voorlichting In antwoord op Kamervragen geeft de minister van LNV (24 oktober 2006) aan veel te verwachten van een integrale handhavingsstrategie die bestaat uit voorlichten en afstemming met overkoepelende organisaties. Voorlichting door de AID ten behoeve van zelfregulering wordt daarin gezien als een belangrijke eerste stap. Dit houdt in dat de houders van dieren en handelaren zelf een grotere verantwoordelijkheid krijgen hun handel te legaliseren. Maar in een recent rapport over de handel in Europese vogels (Kreveld, 2007) wordt geconcludeerd dat illegaliteit onderdeel is geworden van de cultuur van houders van deze soorten. Dit komt onder andere doordat de vogelhouders voor de door hen zo gewenste nieuwe soorten afhankelijk zijn van wildvang. Deze cultuur is mede ontstaan doordat de overheid de vogelhoudersverenigingen verantwoordelijk heeft gemaakt voor de afgifte van ringen. De ringen worden ook gebruikt om wildvang wit te wassen.

Hoewel de handhavingsstrategie integraal wordt genoemd, ontbreekt in het antwoord van de minister van LNV een verwijzing naar hoe de samenwerking met politie, douane en Functioneel Parket vormgegeven zal moeten worden.

Controle en opsporingsonderzoeken Veel controles in de havens zijn administratief. Het systeem is fraudegevoelig omdat een deel van de gegevens door de importeur zelf wordt ingevuld. Als op basis van documenten of een risicoprofiel een grotere kans bestaat dat op een schip beschermde soorten worden binnengesmokkeld, wordt opdracht gegeven tot een controle ter plekke. Vanwege de enorme volumes is het vrijwel onmogelijk om alle invoerzendingen fysiek te controleren. Alleen al in Rotterdam komen wekelijks vele tientallen containers met planten binnen. Controles zijn bovendien verre van eenvoudig. Veel van de 30.000 op CITES opgenomen soorten (en zeker de producten daarvan) zijn alleen door experts te herkennen. Een deel van de soorten komt Nederland binnen via de weg en wordt helemaal niet meer geïnspecteerd. Daarom worden soms de verkooppunten gecontroleerd.

Grote zaken en georganiseerde handel komen in principe alleen aan het licht in opsporingsonderzoeken. Deze worden uitgevoerd door AID, politie en Functioneel Parket. Soms is de samenwerking tussen politie en AID goed. Vaak ook zijn er problemen. Verheij

De expertise op het gebied van CITES verschilt per locatie. De douane in Vlissingen en Amsterdam heeft geen kennis van hout en herkent dan ook geen mahonie (een Zuid-Amerikaanse houtsoort die sinds 2002 op CITES-bijlage II staat) als deze zou worden ingevoerd. Bij de douane van Rotterdam bestaat deze kennis wel.

(2006) beschrijft deze in het blad Politie en Milieu. Zij geeft aan dat binnen de politieregio Zuid-Holland-Zuid problemen spelen die, met enkele uitzonderingen, landelijk zijn te noemen. De kennis van CITES is verdampt en de samenwerking tussen de handhavingpartners verloopt niet soepel. Verheij geeft aan dat de AID in principe leidend is bij de handhaving van CITES, maar dat door roulatie slechts twee van de elf CITES-specialisten hun eigen functie hebben behouden. Daarbij lijkt de AID een ander accent te leggen dan de overige bij de handhaving betrokken diensten. Er wordt namelijk minder verwacht van hogere straffen en repressieve handhaving. Volgens een woordvoerder van de AID zullen meer pressie, hogere straffen of meer administratieve lasten niet a priori bijdragen aan een verbeterde controle (Geene, 2007).

Het is volgens Verheij positief dat in 2007 CITES is benoemd tot een van de landelijke prioriteiten van het Landelijk Parket. Het project Handhaving CITES is opgezet om te komen tot een gestructureerde uitvoering en handhaving van de CITES-wetgeving. Verschillende handhavingpartners verwachten veel van dit project. Toch zijn er redenen voor zorg. Al in het jaarplan voor 2001 schreef de AID dat de samenwerking met OM, douane en politie bepaald geen vruchten heeft afgeworpen.

Het belang van milieucriminaliteit

In 2004 constateerde adviesbureau DHV dat milieucriminaliteit onvoldoende prioriteit kreeg. Daarom werd besloten de capaciteit uit te breiden en de organisatie aan te passen. Zo werden bij de politie IMT's en RMT's opgericht en kreeg het Functioneel Parket een belangrijke rol (zie paragraaf 5.2). In 2007 voerde adviesbureau DHV een vooronderzoek uit naar de huidige uitoefening van de milieutaak bij het Functioneel Parket en de politie (Elsink, 2007).

Uit dit vooronderzoek blijkt dat de uitvoeringsorganisatie goed staat. De RMT's en IMT's hebben gedreven medewerkers. Deze blijken echter weinig greep te hebben op de milieucriminaliteit en worden onvoldoende gewaardeerd door de korpsleiding. Zo is de beloning in RMT's en IMT's structureel lager dan voor ander politiewerk.

Het Functioneel Parket blijkt de opsporing onvoldoende aan te sturen. De onderzoekers constateren bij het Functioneel Parket onvoldoende kennis van het milieurecht en onduidelijkheid over de capaciteit. Procesafspraken en handavingsarrangementen met bestuurlijke en strafrechtelijke partners worden niet uitgevoerd.

Ook in dit onderzoek wordt gewezen op slechte samenwerking tussen verschillende diensten. Er blijkt vooral frictie tussen bestuurlijke en strafrechtelijke handhavers. De bestuurlijke handhavers geven nauwelijks tips door aan de politie. De politie is onvoldoende pro-actief, ondermeer door onvoldoende steun vanuit de korpsleiding.

Organisatie van de handhaving in het Verenigd Koninkrijk

Dat een gestructureerde samenwerking met voldoende mogelijkheden voor diepgravende onderzoeken effectief kan zijn, blijkt uit ervaringen in het Verenigd Koninkrijk (RSPB, 2004 en Parry-Jones et al, 2005). In 2002 werd daar de National Wildlife Crime Intelligence Unit in het leven geroepen. Deze eenheid verzamelt gegevens, analyseert deze en coördineert de aanpak van belangrijke illegale handelaren. Ook wordt nauw samengewerkt met natuurbeschermings- en dierenwelzijnsorganisaties. Daarnaast is er in het Verenigd Koninkrijk een Partnership for Action Against Wildlife

Crime waarin verschillende organisaties samenwerken. De belangrijkste doelstelling van deze samenwerking is het ondersteunen van politie en douane. Prioriteiten worden vastgesteld tijdens stuurgroepvergaderingen en er zijn acht verschillende werkgroepen (o.a. training, forensisch onderzoek en publiciteit). Vanaf mei 2006 is er in het Verenigd Koninkrijk gewerkt aan een gezamenlijke strategie om de meest schadelijke illegale handel in bedreigde soorten aan te pakken. De politie heeft de leiding en het grootste probleem bleek het laten samenwerken van de verschillende diensten. Met

name op beleidsniveau ontstonden problemen, op de werkvloer verloopt de samenwerking beter. De gewenste betere handhaving moet komen door effectievere samenwerking en niet primair door meer middelen.

Er is vanuit het Verenigd Koninkrijk goed contact met Nederlandse opsporingsdiensten. Het is aan te bevelen om ook in Nederland een leidende dienst aan te wijzen en de handhaving van de handel in bedreigde planten en dieren meer gestructureerd en op basis van een gedegen analyse aan te pakken.

Kennis en ervaring Het is essentieel voor handhaving van CITES dat de betrokken diensten beschikken over een ruime kennis en ervaring. Voor de herkenning van bijvoorbeeld hout en van producten van bedreigde soorten in Chinese medicijnen is veel kennis en jarenlange ervaring nodig.

De expertise op het gebied van CITES verschilt per locatie. De douane in Vlissingen en Amsterdam heeft geen kennis van hout en herkent dan ook geen mahonie (een Zuid-Amerikaanse houtsoort die sinds 2002 op CITES-bijlage II staat) als deze zou worden ingevoerd. Bij de douane van Rotterdam bestaat deze kennis wel.

Een eerder uitgevoerde verplichte functieroulatie bij de AID blijkt nog altijd een gevoelig punt. Overplaatsing van negen personen uit de vakgroep Natuur heeft tot veel problemen geleid. Acht van deze negen personen doen de roulatie met forse tegenzin: twee van de negen hebben een procedure aangespannen, drie zitten ziek thuis en drie zijn overgeplaatst naar het bedrijfsbureau om vandaar uit op het terrein van de vakgroep Natuur werkzaamheden te blijven verrichten. Dit blijkt uit een stuk van de Bedrijfscommissiekamer voor de Overheid voor Rijk en Politie (2006). Deze is ingeschakeld om te adviseren over - en te bemiddelen in - het conflict tussen de Ondernemingsraad en de directie van de AID.

De roulatie van de AID-specialisten is volgens de directie van de AID gericht op het tegengaan van risico's die kunnen ontstaan door te langdurige betrokkenheid bij een doelgroep, een netwerk of een vakgebied. Volgens de AID-directie is er bij de gedwongen overplaatsing sprake van een taakroulatie en niet van een functieroulatie. Hiermee implicerend dat het werk relatief eenvoudig kan worden overgedragen aan nieuwe AID-controleurs.

De Bedrijfscommissiekamer voor de Overheid voor Rijk en Politie is het daar niet mee eens en geeft aan dat de overdracht van een specialisme een zorgvuldige begeleiding van de nieuwe medewerker vereist, aangezien elk vakgebied zijn specifieke aanpak vereist.

Met in totaal 30.000 CITES-soorten valt of staat effectieve handhaving bij het aanwezig zijn van voldoende expertise. Het roulatiebeleid bij de AID lijkt daarmee weinig effectief voor de handhaving.

Strafmaat Overtredingen van de Flora- en Faunawet zijn strafbaar onder de Wet op de economische delicten (stb. 1950, K258, laatstelijk gewijzigd bij de wet van 31 oktober 2002, stb. 542). De maximale strafmaat is 6 jaar gevangenisstraf en een boete van € 45.000,- (voor particulieren) of € 450.000,- (voor handelaren). Europees gezien heeft Nederland hiermee behoorlijk vergaande mogelijkheden voor het bestraffen van illegale handel in CITES-soorten (Parry-Jones en Knapp, 2005).

In een strafvorderingrichtlijn voor de Flora- en Faunawet worden indicaties gegeven voor de strafmaat (zie www.om.nl/dossier/milieu/_milieu_documenten/126/131).

De richtlijn voor strafvordering van de Flora- en Faunawet is gebaseerd op Polaris, een stelsel van samenhangende richtlijnen voor strafvordering van het Openbaar Ministerie. Polaris gaat uit van de basisdelicten (in casu de kernbepalingen Flora- en Faunawet) en werkt met vooraf vastgestelde strafverzwarende omstandigheden. Voorbeelden van zulke omstandigheden zijn de kwetsbaarheid van de planten- en diersoorten en het oogmerk van economisch gewin/belang.

Uitgangspunt bij complexe zaken is dagvaarding. Bij de afdoening van milieuzaken van relatief eenvoudige aard of met een vrij geringe inbreuk op de te beschermen belangen – naar schatting ongeveer tweederde van het totaal – zal veelal alleen normbevestiging door bewustmaking en, voor zover nodig, ontmoediging worden beoogd. Snelheid is hierbij een belangrijke factor. Het streven van het OM is om zo snel mogelijk, bij voorkeur lik-op-stuk, maar uiterlijk binnen drie maanden na ontvangst van het proces-verbaal de verdachte te informeren over de vervolgingsbeslissing. Er bestaat een puntensysteem om te komen tot een strafmaat.

Vervolg in de praktijk

Het meest recente Nederlandse tweejaarlijkse CITES-rapport noemt voor 2003 665 zaken waarbij is overgegaan tot vervolging. Meer dan een jaar later waren 332 boetes betaald met een gezamenlijk bedrag van € 158.553,-. In 2004 zijn er 460 zaken. Er zijn op het moment van het verschijnen van het genoemde CITES-rapport 163 boetes betaald, samen goed voor € 84.243,-.

In beide jaren is het gemiddelde bedrag per boete rond de € 500,-. Dit betekent dat het overgrote deel van de zaken relatief kleine overtredingen betreft, waarschijnlijk aangetroffen bij controles.

Voor Nederland werden geen recente zaken gevonden waarbij hoge straffen zijn opgelegd voor overtredingen van CITES-wetgeving.

Volgens de minister van LNV worden wel degelijk forse straffen opgelegd. In antwoord op Kamervragen meldt hij op 14 juni 2005 dat door het Openbaar Ministerie aangeboden transactiebedragen variëren tussen € 22,- en € 10.000,-. Door de rechter opgelegde boetes liggen tussen de € 100,- en € 15.000,-. Onvoorwaardelijke gevangenisstraffen worden zelden opgelegd, maar de minister verwijst, zonder verdere informatie te verstrekken, naar een zaak waarbij de dader is veroordeeld tot 360 dagen, waarvan 180 voorwaardelijk.

De bovenstaande gegevens betreffen uitsluitend zaken waarop een veroordeling is uitgesproken alleen op basis van overtredingen van CITES-wetgeving (ofwel art. 13 onder de Flora- en Faunawet). Ook het strafrecht zou in bepaalde overtredingen van toepassing kunnen zijn en dit kan uiteraard de straf verhogen.

US Attorney, Central District of California
– persbericht 17 januari 2007

LOS ANGELES – Een Japanse man die heeft toegegeven bedreigde vlinders de VS te hebben binnengesmokkeld, is veroordeeld tot een gevangenisstraf van 21 maanden.

den. Hisayoshi Kojima, 57, uit Kyoto, Japan kreeg bovendien een boete van \$37.000,-. De arrestatie op de luchthaven van Los Angeles was het resultaat van een onderzoek van de US Fish&Wildlife Service. Kojima smokkelde zeldzame vlinders van over de

hele wereld de VS binnen en verkocht ze aan undercover agenten die zich voordeden als kopers. De duurste vlinders kostten \$ 8.500,- voor twee exemplaren. Alle vlinders in deze zaak zijn beschermd onder CITES.

TRAFFIC Bulletin - Juli 2006

LONDEN – In mei 2004 werd Dr. Sian Tiong Lim op Heathrow aangehouden met een groot aantal beschermde orchideeën uit Maleisië. 126 van de planten behoorden tot

soorten die op bijlage I van CITES staan, waaronder enkele van 's werelds meest zeldzame soorten. Lim ontkende de planten te hebben binnengesmokkeld om daar financieel beter van te worden, maar tijdens

de rechtszaak werd aannemelijk gemaakt dat dit wel degelijk het geval was. De rechter kwam tot een gevangenisstraf van 4 maanden.

6 Naar een duurzame handel

Nederland speelt een actieve en initiërende rol in de internationale samenwerking op het gebied van biodiversiteit. Dit wordt bevestigd door de minister van LNV⁵. Onder de agendazettende verdragen op het gebied van biodiversiteit is CITES een effectief en belangrijk verdrag. Om biodiversiteit te behouden is naast het aan banden leggen van de illegale handel, ook belangrijk dat er wordt geïnvesteerd in het opzetten van een duurzame handel. Daar waar het lukt om een verantwoorde handel in soorten op te zetten is de kans groot dat de natuur structureel en effectief wordt beschermd. Voorwaarde is dat deze handel goed wordt gereguleerd en dat de winsten terecht komen bij partijen (gemeenschappen, bedrijven, overheden) die in staat zijn deze soorten effectief te beschermen. Importerende landen kunnen hierin een rol spelen.

6.1 Nederlandse steun aan landen van herkomst

Een middel om vanuit Nederland en EU een bijdrage te leveren aan duurzame handel is het ondersteunen van CITES-autoriteiten en handhaving in de landen van herkomst. Het mes snijdt aan twee kanten: Enerzijds wordt er geïnvesteerd in duurzame bescherming. Aan de andere kant is effectieve handhaving in Nederland en de EU gebaat bij betrouwbare, deskundige CITES-autoriteiten en handhaving in de landen van herkomst. Immers, als een land

5. Uit een brief van de minister van LNV aan Tweede Kamer d.d. 9 januari 2007

Verantwoorde handel in hout

Een bekend voorbeeld van verantwoorde handel in producten van planten is de handel in FSC-hout. FSC (Forest Stewardship Council) is een internationaal certificeringssysteem voor sociaal, ecologisch en economisch verantwoord bosbeheer. FSC is in tegenstelling tot CITES een vrijwillig systeem en bestaat sinds 1993. Wereldwijd is meer dan 87 miljoen hectare bos FSC-gecertificeerd en dit areaal groeit snel. Verschillende studies (te vinden op www.whyfsc.com) wijzen uit dat FSC-certificering positieve effecten heeft op mens en natuur. Zo leidt het niet

alleen tot verbetering van arbeidsloon en veilige werkomstandigheden, maar er wordt ook rekening gehouden met de ecologische effecten van het beheer.

Nu steeds meer bomen op de CITES-bijlagen terecht komen, zullen CITES en FSC elkaar moeten gaan versterken. Een aardig voorbeeld van hoe dat in de praktijk vorm kan worden gegeven is te vinden in Indonesië. De Indonesische overheid heeft slechts een concessie toestemming gegeven om ramin (een soort op CITES-bijlage II) te oogsten. Het betreft een

© WWF-Canon / N.C. TURNER

concessie die FSC-gecertificeerd is en waarvan dus onafhankelijk is vastgesteld dat het beheer op verantwoorde wijze plaatsvindt (Chen, 2006).

Ketenbenadering in Suriname

In Guyana en Suriname ondersteunt het Wereld Natuur Fonds een project om te komen tot verantwoorde handel in planten en dieren. Er wordt samengewerkt met alle partijen die bij deze handel zijn betrokken. Exporteurs zitten aan het begin van de keten. Zij bestellen bij vangers (vaak bosbewoners) een aantal exemplaren van bepaalde planten en dieren en betalen alleen voor exemplaren die in goede conditie worden aangeboden. De vangers hebben direct belang bij het behoud van

hun stukje regenwoud. Om de handel te kunnen reguleren en overexploitatie te voorkomen hebben zij landrechten aangevraagd. De rol van het Wereld Natuur Fonds is het bevorderen en monitoren van de duurzaamheid van de handel. Daarbij zijn betere wetgeving en handhaving belangrijk. Maar ook training van de vangers, educatie van de gemeenschappen en het zorgen voor goed onderzoek naar de effecten van de vangst. Dit laatste om tijdig vangstquota

© WWF-Canon/Roger LEGUEN

bij te kunnen stellen, zodat de dieren en planten in veilige aantallen voor de toekomst behouden blijven.

voor in het wild gevangen of verzamelde CITES-soorten op de uitvoervergunning zet dat het gekweekte exemplaren betreft dan is het in de praktijk meestal niet mogelijk om vanuit het importerende land te bewijzen dat de uitvoervergunning is afgegeven op valse gronden. Veel EU-landen steunen landen van oorsprong dan ook bij de handhaving van hun CITES-wetgeving. Wensen vanuit de landen van oorsprong zijn onder andere training van opsporingsambtenaren, goede gidsen om soorten te kunnen herkennen en bovenal verbeterde communicatie en samenwerking.

6.1.1 Financiële steun

In bijlage 2 van dit rapport is een lijst te vinden met internationale CITES-projecten die de laatste jaren (2004-2007) vanuit Nederland zijn ondersteund. Deze lijst is samengesteld op basis van informatie zoals die is aangeleverd door de Ministeries van LNV en Economische Zaken. Er is geen garantie dat de lijst volledig is. In totaal gaat het om naar schatting € 300.000,- per jaar (ruwe schatting). Het betreft:

- € 129.000,- vanuit het Ministerie van EZ voor steun aan CITES-handhaving in Tsjechië en Estland;
- € 300.000,- vanuit het Ministerie van VROM voor steun aan CITES-handhaving in Kroatië;
- € 460.000,- vanuit het Ministerie van LNV voor verschillende projecten;
- \$ 82.000,- per jaar vanuit het Ministerie van LNV als bijdrage aan een CITES trust fund.

Gezien de urgentie van de problematiek en de ambities van Nederland valt allereerst op dat er weinig geld wordt uitgetrokken voor CITES-projecten. Daarnaast is onduidelijk waar de keuze voor steun van projecten, en dus de prioriteitstelling, op is gebaseerd. Het is opvallend dat verreweg het grootste project steun betreft vanuit het Ministerie van VROM aan Kroatië. Voor zover bekend is dit geen land waarmee Nederland nauwe handelsbanden heeft. Ook de projecten die zijn gesteund vanuit het Ministerie van EZ lijken geen directe prioriteiten voor Nederland of in het kader van CITES.

De meeste projecten die worden gesteund vanuit LNV hebben wel internationale prioriteit gekregen en worden uitgevoerd door onder andere UNEP-WCMC en het CITES-Secretariaat. Het grootste bedrag (€ 140.000,-) gaat naar een programma om het stropen en de illegale handel in Afrikaanse en Aziatische olifanten te monitoren.

Het Ministerie van Buitenlandse Zaken (DGIS⁶) en de ambassades ontbreken op de lijst. Dit hoeft niet te betekenen dat zij geen relevante projecten ondersteunen, maar wel dat dit niet lijkt te gebeuren in overleg met de betrokken ambtenaren bij het Ministerie van LNV. Juist DGIS zou belang kunnen hebben bij het verduurzamen van de handel in planten, dieren en producten daarvan, omdat duurzame handel een structurele manier kan zijn om armoede te verlichten of op te lossen.

Al met al is het onduidelijk waar de keuze om projecten te financieren op is gebaseerd en hoe daarin prioriteiten worden aangebracht.

6.1.2 Afstemming steun voor optimaal effect

Als Nederland een rol van belang wil spelen in de internationale samenwerking op het gebied van biodiversiteit, zou er in ieder geval een overkoepelend beleid moeten komen dat wordt gedeeld met betrokken partners.

Deze aanbeveling geldt niet alleen voor Nederland, maar eveneens voor de EU als geheel. TRAFFIC adviseert in haar rapport de Europese Commissie en de EU-lidstaten om te komen tot een strategisch plan voor internationale (ontwikkelings)samenwerking. Het belang wordt onderstreept door het feit dat in 2003 slechts voor 8 procent van alle internationale projecten onderling is overlegd tussen EU-lidstaten. Het strategisch plan zou moeten zijn gebaseerd op overeengekomen prioriteiten binnen CITES en van landen van oorsprong.

6. DGIS staat voor Directoraat-Generaal Internationale Samenwerking .

Als belangrijk thema wordt genoemd het ondersteunen van onderzoek naar verantwoorde niveaus van exploitatie, in het bijzonder voor soorten waarvoor de EU een invoerstop heeft afgekondigd. In het plan zou aandacht moeten zijn voor het afstemmen van de steun binnen verschillende departementen in een land en tussen landen. Van groot belang is verder het monitoren van de effectiviteit van gesteunde projecten.

7 Conclusie

Het rapport geeft informatie over de mondiale, EU- en Nederlandse handel in CITES-soorten. Uit het rapport blijkt het enorme economische belang van de wereldwijde handel in planten, dieren en producten met een omzet van 250 miljard euro. Met een waarde van 93 miljard euro is de EU, met daarbinnen een zeer prominente rol voor Nederland, een belangrijke importeur en consument.

Soms is deze handel duurzaam, in veel gevallen legaal, maar helaas ook vaak illegaal. Gegevens over de omvang van de illegale handel zijn beperkt voorhanden. In de periode 2000-2005 zijn in Nederland 486.438 planten en producten en 76.623 dieren en producten in beslag genomen. De illegale handel blijkt, ook in Nederland, aantrekkelijk te zijn. Dit komt doordat er veel geld in omgaat, de pakkans gering is (lage prioriteit, lastige herkenning soorten, vermenging legaal-illegaal) en de straffen meestal laag zijn.

Om de handel in bedreigde planten en dieren internationaal te reguleren is het CITES-verdrag opgesteld. Dit verdrag is door alle 27 EU-lidstaten ondertekend en is vertaald in EU-regelgeving. In Nederland is het CITES-verdrag verankerd in de Flora- en Faunawet. De wet- en regelgeving biedt een goede basis voor de regulering van de handel.

In Nederland houden vier handhavingsautoriteiten zich bezig met de handhaving van CITES: de douane, de Algemene Inspectie Dienst (AID), de politie en het Functioneel Parket. In de praktijk blijkt het de betreffende diensten te schorten aan goed gecoördineerde samenwerking. Door het wegvallen van de binnengrenzen binnen de EU wordt controle op de in-, door- en uitvoer extra bemoeilijkt. Tevens is de benodigde expertise en ervaring, essentieel voor een goede handhaving, versnipperd of afwezig. Van een integrale handhavingstrategie met een duidelijke leiding is geen sprake.

Een effectieve handhaving in Nederland en EU is mede afhankelijk van de uitvoering van het verdrag in de landen van herkomst. Importerende landen zoals Nederland kunnen daar een grote rol in spelen, bijvoorbeeld door het verlenen van financiële steun in afstemming met andere EU-lidstaten. Hoewel Nederland momenteel met dit doel financiële steun verleent, is die steun beperkt en is onduidelijk op basis van welke criteria prioriteiten worden gesteld.

Verbeterpunten houden ook kansen in. De volgende aanbevelingen moeten in dit licht worden gezien.

8 Aanbevelingen

De belangrijkste aanbevelingen voor de Nederlandse overheid op het vlak van CITES zijn:

Verhoog de transparantie

Om handelslijnen te kunnen volgen, de effectiviteit van het beleid te kunnen monitoren en prioriteiten te kunnen bepalen is toegankelijke informatie cruciaal. Gegevens over de omvang van de legale en illegale handel, inbeslagnames en afhandelingen van strafzaken zijn nu echter niet of slecht voorhanden. Deze informatie moet eenvoudig beschikbaar zijn voor handhavende diensten, maatschappelijke organisaties en andere geïnteresseerden.

Bouw CITES-expertise op en houd deze vast

Het opbouwen van kennis over 30.000 soorten planten, dieren en de producten daarvan en het opbouwen van internationale netwerken met collega's in andere landen kost veel tijd (en geld). In de huidige organisatie heeft de AID een verantwoordelijkheid ten opzichte van de politie, Functioneel Parket en douane. Deze instanties zijn voor hun CITES-werkzaamheden deels afhankelijk van de expertise van de AID. Het beleid waarbij opgebouwde expertise wordt gerouleerd heeft vanuit opsporings- en kostenoopt punt inefficiënt. De weggerouleerde expertise moet zo snel mogelijk weer opgebouwd worden en vervolgens vastgehouden.

Verbeter met spoed de samenwerking tussen de handhavende diensten

De samenwerking tussen Functioneel Parket, politie, AID en douane moet sterk worden verbeterd. De rollen, verantwoordelijkheden en bevoegdheden voor alle partijen moeten helder worden vastgelegd. Gezien ervaringen uit het verleden en het buitenland lukt dat alleen indien dit op hoog niveau wordt geregeld door de betrokken ministeries (Justitie, Binnenlandse Zaken, Financiën en LNV) en vervolgens wordt ingebed in ministerieel beleid.

De door de AID voor 2007 aangekondigde integrale handhavingsstrategie zou op het gebied van CITES samen met het Functioneel Parket, politie en douane moeten worden ingevuld.

Geef grote onderzoeken voldoende prioriteit

Grote onderzoeken zijn noodzakelijk om netwerken op te kunnen rollen en voldoende bewijs te verzamelen om professionele handelaren aan te kunnen pakken. Het zijn vooral deze handelaren die de meer zeldzame soorten in grotere hoeveelheden binnensmokkelen. Bijkomend voordeel van het draaien van grote onderzoeken met vertegenwoordigers vanuit de verschillende diensten is dat in de praktijk de samenwerking kan worden verbeterd.

Formuleer een actieplan voor gecoördineerde Europese handhaving

De handel is internationaal, maar de handhaving en opsporing nog te veel nationaal. De Europese Commissie en de EU-lidstaten zouden een Actie Plan Handhaving op moeten zetten dat voortbouwt op initiatieven als EU-TWIX en al gedaan onderzoek. De nadruk in dit actieplan moet liggen op gecoördineerde handhaving en het faciliteren van inter-regionale samenwerking in Europees verband.

Coördineer internationale steun

De Europese Commissie moet in samenwerking met Europese lidstaten een strategisch plan voor externe steun opzetten. De prioriteiten moeten de wensen van het CITES-Secretariaat en landen van oorsprong als uitgangspunt nemen en worden afgestemd met de overige EU-lidstaten.

Het Ministerie van LNV moet jaarlijks een overzicht maken van internationale steun vanuit Nederland (incl. de ambassades) in het kader van CITES. Verder moet LNV vastleggen wat zij wil bereiken met haar steun en de effecten daarvan moeten monitoren. De overige ministeries kunnen in afstemming met LNV bepalen aan welke derde landen zij steun toezeggen.

Literatuur

- AID jaarverslagen 2000-2005.
- Bedrijfscommissiekamer voor de Overheid voor Rijk en Politie, 2006. Advies Rolnummer: RP. 119. Bemiddeling en advies inzake een geschil tussen de ondernemingsraad en de directie van de AID van het Ministerie van LNV.
- Berkhoudt, Karin, februari 2003. Hot trade in cool creatures: Live reptile trade in the European Union. Traffic Dispatches, Number 20, February 2003.
- Brandt, Heidi van den en Jesse Versteegh, december 2006. Dieren gedownload. Een onderzoek naar handel in en aanbod van gezelschapsdieren via Internet. In opdracht van stichting Platform Verantwoord Huisdierenbezit. Hogeschool Van Hall Larenstein.
- Brown, David and Erin Swails, 2004 (draft for comment). Comparative case study 3. The Convention on International Trade in Endangered Species (CITES). ODI.
- Bureau Argeloo&Bos, mei 2003. De feiten op een rij. Een verkennende studie naar de rol van Nederland in de legale en illegale handel in (producten van) planten en dieren. In opdracht van het Wereld Natuur Fonds.
- Cashore, B., F. Gale, E. Meidinger & D. Newsom, juli 2006. Confronting sustainability - Forest certification in developing and transitioning countries. Yale School of Forestry & Environmental Studies.
- Chen, H.K., juli 2006. The Role of CITES in Combatting Illegal Logging - Current and Potential. TRAFFIC International.
- CITES Biennial report 2003-2004, Dienst Regelingen, sept. 2005.
- Eerenberg, R. en Menno Nieuwhoff, 2003. Huisdieren in het Nederlandse gezin 2003. TNS NIPO.
- EFSA, 2006. Scientific Report on Animal health and welfare risks associated with the import of wild birds other than poultry into the European Union. Adopted on 27 October 2006.
- Elsink, N, 2007. Nog gebrek aan sturing bij milieupolitie. Handhaving, 2007 – 2.
- Engler, M. en R. Parry-Jones, 2007. Opportunity or Threat. The EU's role in global wildlife trade. TRAFFIC.
- Fitzgerald, Sarah, 1989. International wildlife trade: whose business is it? World Wildlife Fund.
- Geene, K., maart 2007. Groen Goud. Handhaving van de opname van Zuid-Amerikaans mahonie op lijst II van het CITES-verdrag. Intern rapport in opdracht van het Wereld Natuur Fonds.
- IFAW, juli 2005. Caught in the web. Wildlife trade on the Internet.
- Kecse-Nagy, K., Papp, D.; Knapp, A., von Meibom, S., 2006. Wildlife trade in Central and Eastern Europe. A review of CITES implementation in 15 countries. TRAFFIC Europe report, Budapest, Hungary.
- Keong, Chen Hin, juli 2006. The role of CITES in combatting illegale logging – current and potential. Traffic Online Report Series No. 13.
- Kreveld, A van, maart 2007. Gekweekt met de vangkooi. Verkenning naar illegale praktijken in de handel in wilde Europese vogels in Nederland. Stroming BV in opdracht van Vogelbescherming Nederland.
- Newsom, D, V. Bahn & B. Cashore, mei 2005. Does Forest Certification Matter? An Analysis of Operation-Level Changes Required During the SmartWood Certification Process in the United States.
- Parry-Jones, R.; J. Barnaby and S. Theile (eds.) (2005): Proceedings of the EU Wildlife Trade Enforcement Co-ordination Workshop, 25–27 October 2005, Buckinghamshire, UK. Defra, Bristol, UK.
- Parry-Jones, R., and A. Knapp (eds.) (2005): Country profiles compiled for the EU Wildlife Trade Enforcement Co-ordination Workshop, 25–27 October 2005, UK. Defra, London, UK.
- Ploeg, A., 2005. De handel in uitheemse dieren in Nederland. Hoe zit die in elkaar en wat is de waarde van cijfers? Dibevo.
- Raad voor dierenaangelegenheden, maart 2006. Gedeelde zorg, feiten en cijfers. Advies RdA 2006/02.
- RSPB, 2004. Birdcrime 2004. Offences against wild bird legislation in 2004.
- Theile, S., A. Steiner en K. Kecse Nagy., 2004. Expanding borders: new challenges for wildlife trade controls in the European Union. TRAFFIC Europe.
- Verheij, M., 2006. Roofvogel in de volière. Dier en Milieu 2006/4.

Bijlage 1 – Aantallen in beslag genomen dieren en planten en/of producten daarvan (inheems/uitheems), bron Dienst Regelingen, 2006

	1997		1998		1999		2000		2001		2002		2003		2004		2005		2006 ²⁾	
	levend	dood	levend	dood	levend	dood	levend	dood	levend	dood	levend	dood	levend	dood	levend	dood	levend	dood	levend	dood
DIEREN																				
zoogdieren	0	1391	2	8110	30	6102	5	13259	57	3741	13	3391	20	2526	10	905	91	697	5	1508
vogels ¹⁾	15	1	193	15	1532	523	1060	49	2654	569	1441	185	1930	110	1705*	1962	3032	554	1266	116
reptielen	60	283	247	2067	2075	361	903	223	353	186	84	461	83	393	57	156	50	403	110	103
amfibieën	0	19090	55	1402	300	0	56	0	71	0	155	0	104	0	8	0	55	0	0	0
schelpen	0	836	0	1549	0	1777	0	10719	0	425	0	262	0	187	0	150	0	176	0	48
korral	0	9425	0	3062	2	1701	46	2794	295	1628	868	710	43	503	42	997	38	1827	68	499
kaviaar																		141	0	5
TOTAAL	75	31026	497	16205	3939	10464	2070	27044	3430	6549	2561	5009	2180	3719	1822	4170	5271	3798	3455	2279
PLANTEN																				
Ginseng	0	82	0	675	0	544	0	439	0	419	0	457	0	433	0	245	0	1281	0	70
cactussen	173	3	1199	38	262	149	996	2165	8597	1	4000	0	3519	1665	4563	1	28	122	6541	43
orchideeën	28	0	41376	7703	5048	116	6430	200	1290	65	54292	331	15442	601	1380	315	1255	2145	6047	65
cycas	32	0	395	220	12	1450	6671	23	492	39	6124	4	4421	0	175**	12	575	4	26	0
overige planten	33	0	10	27	316	3689	293	1999	20576	2380	30792	549	14800	1843	253482***	18027****	9966	424	1315	679
TOTAAL	266	85	42980	8663	5638	5948	14390	4826	30955	2904	95208	1341	38182	4542	259690	18600	11824	3976	13929	857

Noot: Met de dood wordt mede bedoeld: producten of delen van dieren en planten.

Noot: Gezien de grote verschillen in omschrijving kunnen de aantallen dode delen en/of producten sterk verschillen. Afhankelijk vooral van de vorm van de verpakking.

* 2004 vogels, levend: er is daarnaast nog 1 grote partij tropische vogeltjes in beslag genomen, maar daarna teruggegeven.

** 2004 cycas, levend: er is daarnaast nog 1 grote partij cycasplanten in beslag genomen, maar daarna teruggegeven.

*** Incl. 250000 stuks sneeuwklodjes.

**** Incl. 14802 planken beschermd hout.

¹⁾ Het aantal uitheemse vogels is ca. 5-10% van het totaal aantal in beslag genomen vogels.

²⁾ De aantallen betreffen de inbeslagnameingen t/m 30 juni 2006.

Bijlage 2 – Globale inventarisatie van Nederlandse steun aan buitenlandse CITES projecten voor de periode 2004-2007, in willekeurige volgorde

Year	Agency	Project name	Funds	Receptient	Main points
2006	NI Ministry of Economic Affairs, PPA short programme (executive agency: EVD)	CITES Capacity Building Workshop for Estonian customs officers and a study visit to The Netherlands (project nr. PPA05/ES/8/2)	€ 60.000,-	Estonia	Training of CITES enforcement officers – not species specific
2006 + 2007	NI Ministry of Economic Affairs, PPA short programme (executive agency: EVD)	Exchange of experience in Czech and Dutch CITES implementation after EU accession (project nr. PPA05/CZ/8/5)	€ 69.000,-	Czech Republic	Training of CITES enforcement officers – not species specific
2007 + 2008	NI Ministry of Housing, Spatial Planning and the Environment, Environmental Facility of the PPA Programme (executive agency: EVD)	Implementation of Environmental Acquis, related to the protection of wild flora and fauna by regulating trade therein (project nr. PPA06/HR/7/4)	€ 300.000,-	Croatia	Training of CITES enforcement officers and institution building for CITES implementation – not species specific
2007	NI Ministry of nature Conservation (LNV) together with DEFRA	Workshop; CITES listing of timber species from South East Asia	€ 78.908,- from NL and € 30.000,- from DEFRA (?)	UNEP-WCMC	Workshop for regional stakeholders to discuss potential of CITES listing of timber species from the region, following CITES CoP and PC decisions
2005	NI Ministry of Nature Conservation (LNV)	Workshop; CITES listing of timber species from Central America/ Nicaragua	€ 53.650,- and € 30.000,- from DEFRA	UNEP-WCMC and Nicaragua	Workshop for regional stakeholders to discuss potential of CITES listing of timber species from the region, following CITES CoP and PC decisions
yearly	NI Ministry of Nature Conservation (LNV)	CITES trust fund contribution	USD 82.479,-	CITES secretariat	
2006 + 2007	NI Ministry of Nature Conservation (LNV)	Support to EU TWIX database	€ 30.000,-	TRAFFIC Europe	Financial support to the maintenance of the database
2006	NI Ministry of Nature Conservation (LNV)	Proposals for inclusion of three timber species in the CITES appendices	€ 7.595,-	UNEP-WCMC	Financial support for preparation for three tree proposal
2006	NI Ministry of Nature Conservation (LNV)	Argentina	€ 5.000,-	Fundacion Biodiversidad	Financial support for preparation for proposal Bulnesia spp.
2004	NI Ministry of Nature Conservation (LNV)	Support to MIKE	€ 100.000,-	MIKE project	Support implementation MIKE
2005	NI Ministry of Nature Conservation (LNV)	Support to MIKE	€ 40.000,-	MIKE Project	Support implementation MIKE
2004	NI Ministry of Nature Conservation (LNV)	Support European Regional Plants meeting	€ 3.000,-	Polish SA for plants	Financial support for participants CEE countries to regional meeting
2004	NI Ministry of Nature Conservation (LNV)	Support delegations CITES CoP13	€ 25.000,-	CITES Trust Fund-developing countries participants	Support participation CITES CoP13
2004	NI Ministry of Nature Conservation (LNV)	Identification Manual for birds	€ 3.400,-	CITES Secretariat	Preparation of Identification Material on birds
2004	NI Ministry of Nature Conservation (LNV)	IUCN analysis of CITES CoP13 proposals	€ 30.000,-	IUCN	Analysis of CITES CoP13 proposals
2006	NI Ministry of Nature Conservation (LNV)	IUCN analysis of CITES CoP14 proposals	€ 50.000,-	IUCN	Analysis of CITES CoP14 proposals
2007	NI Ministry of Nature Conservation (LNV)	Improving implementation of CITES for Galanthus woronoi and Cyclamen coum from Georgia	€ 30.171,-	CITES-Secretariat	Improving implementation CITES regulation (monitoring, quota setting, ass. NDF, develop GIS database)

for a living planet[®]

Wereld Natuur Fonds
Postbus 7
3700 AA Zeist
www.wnf.nl/Cites